

BIBLIOTECA POLIROM

A C T U A L

Scriitori contemporani, voci și tendințe noi
în literatura universală de azi.

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Goce Smilevski, *Sestrata na Zigmund Frojd*

Copyright © Goce Smilevski, 2010

Published by arrangement with Agence littéraire Pierre Astier & Associés

All rights reserved

Copyright © of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI

traduki

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru promovarea literaturii din care fac parte: Ministerul Federal al Afacerilor Europene și Internaționale din Republica Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, fundația culturală Pro Helvetia din Elveția, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenția Slovenă de Carte JAK, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al guvernului principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein și Fundația S. Fischer.

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © Gustav Klimt (1862-1918), *Măda Gertrude Primavesi*, 1912

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

SMILEVSKI, GOCE

Sora lui Freud / Goce Smilevski; trad. din lb. macedoneană
de Octavian Blenchea. – Iași: Polirom, 2013

ISBN print: 978-973-46-2893-3

ISBN ePub: 978-973-46-4124-6

ISBN PDF: 978-973-46-4125-3

I. Blenchea, Octavian (trad.)

821.163.3-31 = 135.1

Printed in ROMANIA

Goce Smilevski

Sora lui Freud

Traducere din limba macedoneană
de Octavian Blenchea

POLIROM
2013

O bătrână stă întinsă în întuneric și, cu ochii închiși, caută printre amintirile ei cele mai timpurii. Găsește trei: momentul când multe lucruri de pe lume n-aveau încă un nume, iar un băiețel i-a întins un obiect ascuțit și i-a zis: „cuțit“; momentul când încă mai credea în basme, iar un glas i-a șoptit despre pasărea care și-a spintecat pieptul cu propriul cioc și și-a smuls inima; momentul când comunicarea se făcea mai mult prin gesturi decât prin vorbe, iar o mână s-a întins spre chipul ei, mângâindu-i obrazul cu un măr. Băiețelul din amintirile cu mărul, care i-a șoptit povești, care i-a dat cuțitul, e fratele său, Sigmund. Iar bătrâna care-și amintește sunt eu, Adolfine Freud.

— Adolfine, se auzi în întunericul încăperii, dormi?

— Nu, sunt trează, am răspuns. Lângă mine, în pat, era sora mea, Pauline.

— Cât e ceasul?

— Să tot fie miezul nopții.

Sora mea se trezea în fiecare noapte și-și începea povestea la fel:

— Țsta e sfârșitul Europei.

— Sfârșitul Europei a venit deja de mai multe ori.

— O să ne omoare ca pe niște câini.

— Știu, am zis.

— Și nu ți-e teamă?

N-am răspuns.

— Așa a fost și la Berlin, în 1933, a zis Pauline. Nici măcar n-o mai opream când se apuca să-mi repete aceleași lucruri pe

care le spusese deja de mai multe ori: „Din momentul în care Partidul Național-Socialist și Adolf Hitler au ajuns la putere, tinerii au început să defileze pe străzi în ritmul marșurilor militare. Așa cum defilează și acum. Pe clădiri se înălțau drapelul cu svastica. Ca și acum. Din aparatele de radio și din difuzoarele instalate prin parcuri și piețe se auzea vocea Führer-ului. Exact așa cum se aude și acum. Se promitea o nouă Germanie, o Germanie mai bună, o Germanie pură“.

Era în 1938, la trei ani după ce surorile mele, Pauline și Maria, aveau să părăsească Berlinul pentru a locui iarăși în casa din care plecaseră să se mărite. Pauline avea să orbească în curând, așa că tot timpul cineva trebuia să stea cu ea; dormea în patul în care dormiseră întotdeauna părinții noștri, iar eu și Maria dormeam cu schimbul lângă ea. Dormeam cu schimbul pentru că Pauline se trezea în fiecare noapte, apoi mă trezea și pe mine sau pe Maria și nu ne mai lăsa să dormim.

— Așa o să fie și aici, continuă soră-mea. Știi ce s-a-ntâmpat acolo?

— Știu, i-am răspuns adormită. Mi-ai mai spus.

— Ți-am mai spus. Bărbați în uniformă năvăleau noaptea în casele evreilor, distrugeau totul în jur și ne băteau, țipând la noi să plecăm. Toți cei ce nu erau de acord cu spusele Führer-ului și îndrăzneau să-și spună părerea dispăreau pe loc fără urmă. Toți cei care nu împărtășeau idealul unei noi Germanii ce trebuia construită erau duși în lagăre și puși la muncă foarte grea. Erau torturați și omorâți. Așa o să se-ntâmpale și aici, crede-mă.

O credeam, însă tăceam, pentru că orice aș fi zis i-ar fi dat apă la moară să povestească și mai mult. Cu doar câteva săptămâni înainte, trupele germane intraseră în Austria și instauraseră un nou guvern. Presimțind pericolul, fratele nostru Alexander și-a luat familia și a fugit în Elveția. A doua zi

granițele au fost închise și oricine voia să părăsească Austria trebuia să se adreseze noului Birou de emigrare pentru vizele de ieșire. Mii de oameni au făcut cerere, însă doar câțiva au primit dreptul de a ieși din țară.

— Dacă nu ne lasă să plecăm din țară înseamnă că au un plan pentru noi, a zis Pauline. Eu n-am zis nimic. Mai întâi ne duc cu forța, apoi o să umple gropile cu noi.

Cu câteva zile mai devreme, în apartamentul surorii noastre, Rosa, intraseră oameni îmbrăcați în uniforme și îi arătasera un document prin care apartamentul și toate lucrurile dinăuntru erau acum confiscate.

— În paturile în care au dormit copiii mei dorm acum niște ofițeri, a zis Rosa în după-amiaza mutării în casa în care locuiam Pauline, Maria și cu mine. Venise cu câteva fotografii și puține haine. Și astfel, toate patru surorile locuiam acum împreună în aceeași casă, ca pe vremuri.

— Mă auzi? O să ne arunce la groapă, a zis Pauline mai tare.

— În fiecare noapte îmi spui aceleași chestii, i-am răspuns.

— Și totuși nu faci nimic...

— Dar ce-aș putea să fac?

— Să te duci la Sigmund să-i ceri să facă rost de vize pentru noi patru.

— Și unde să plecăm?

— La New York, a zis Pauline. Fiica mea locuiește la New York. Știi că Beatrice va avea grijă de noi.

Când ne-am trezit a doua zi, se făcuse ora prânzului; am luat-o de mână pe Pauline și am scos-o la o plimbare. Cum mergeam agale pe trotuar, am văzut trecând pe lângă noi mai multe camioane. După câteva clipe s-au oprit, iar din ele au sărit niște soldați care ne-au urcat în benă. Înăuntru era plin de oameni înspăimântați.

— Ne duc la moarte, a zis sora mea.

— Nu, vă ducem în parc să ne jucăm puțin cu voi, a râs unul dintre soldații care ne păzeau. Camionul se învârtea prin cartierul evreiesc în care locuiam și se oprea din când în când ca să încarce alți și alți oameni. După care chiar ne-au dus în parc, în Prater. Ne-au împins jos din camion și ne-au pus să fugim în genunchi, să sărim, deși eram cu toții în vârstă. Când ne prăbușeam de epuizare, soldații ne loveau peste pânțele. Și în tot timpul ăsta eu o țineam pe Pauline de mână.

— Îndurați-vă măcar de sora mea. E oarbă, le-am zis soldaților.

— Oarbă? râdeau ei. Păi atunci o să fie și mai amuzant. Așa că au obligat-o să umble cu mâinile legate la spate ca să nu se poată orienta, iar Pauline a bâjbâit așa până când s-a lovit de un copac și a căzut la pământ. M-am dus lângă ea, am îngenuncheat și i-am curățat fața plină de noroi și de sângele ce-i curgea din frunte. Soldații s-au pus pe râs, indiferenți, cu voluptatea pe care ți-o provoacă durerea altuia. Apoi ne-au dus la marginea parcului, ne-au aliniat și și-au îndreptat armele către noi.

— Întoarceți-vă, ne-au zis.

Ne-am întors cu spatele către arme.

— Acum marș acasă, dacă vreți să scăpați cu viață! a zbierat unul dintre soldați, iar sute de picioare s-au pus pe fugă. Fugeam, cădeam, ne ridicam și iar fugeam, iar din urmă se auzeau râsetele indiferente ale soldaților, pline de voluptatea pe care ți-o provoacă durerea cuiva.

Noaptea care a urmat, Rosa, Pauline, Maria și cu mine am petrecut-o în tăcere. Pauline tremura, poate nu atât de spaima că ar fi putut să-și piardă viața, cât la gândul că a fost atât de aproape de a nu o mai vedea niciodată pe cea căreia îi dăduse viață. Copiii Rosei și cei ai Mariei muriseră, iar singura mea

amintire despre propria-mi familie era o dâră spălăcită de sânge pe peretele de lângă patul meu. Se spune că din lumea asta mai greu pleacă cei ce lasă urmași – moartea îi separă de viața pe care au avut-o, dar și de viața pe care au dat-o. Pauline stătea într-un colț și tremura, presimțind o despărțire.

A doua zi m-am dus la Sigmund. Era vineri după-masa, momentul în care își lustruia antichitățile din cabinet. Voiam să-i povestesc cum scăpaserăm cu viață deunăzi, eu și Pauline, însă mi-a arătat un articol decupat dintr-un ziar.

— Uite ce text a scris Thomas Mann, a zis.

— Mariei și Paulinei le e din ce în ce mai teamă, i-am spus.

— Le e teamă... de ce? m-a întrebat, lăsând tăietura din ziar pe masă.

— Spun că se va întâmpla și aici ce am văzut că s-a întâmplat la Berlin.

— Ce s-a întâmplat la Berlin... A luat de pe masa cu antichități un obiect, o maimuță de piatră, și a început să-i curețe figura minusculă cu o perie.

— Nimic din cele petrecute acolo n-o să se întâmple aici.

— Deja se întâmplă. Casapii intră în apartamentele din cartierul nostru, bat pe oricine găsesc. Sute de oameni s-au sinucis săptămâna trecută nemaisuportând tensiunea. Niște nenorociți au intrat în orfelinatul evreiesc, au spart geamurile și i-au forțat să alerge pe cioburi.

— I-au forțat să alerge pe cioburi... Sigmund a trecut peria peste corpul de piatră al maimuței. N-o să mai țină mult toate astea.

— Dacă n-o să mai țină mult, de ce toți cei care reușesc să-și ia viză pleacă din țară? De ce lumea fuge pe străzi? Își abandonează casele, pleacă pentru totdeauna – iau două-trei

lucruri necesare și pleacă să-și salveze viața. Se spune că vor face și la noi lagăre ale morții. Ai prieteni influenți și aici, și în străinătate, poți să-ncerci să faci rost de vize câte vrei. Cere pentru toată familia. Jumătate din populația Vienei cere vize, dar nu le primește. Profită de prietenii tăi ca să putem pleca de aici.

Sigmund a lăsat maimuța pe masă și a trecut la o figurină reprezentând-o pe Maica Domnului, începând să-i perie trupul.

— Mă ascuți? am întrebat cu glasul stins și obosit.

Fratele meu s-a uitat la mine și m-a întrebat:

— Și unde o să vă duceți?

— La fiica lui Pauline.

— Și ce-o să facă fiica lui Pauline cu voi, patru bătrâne, la New York?

— Atunci încearcă să faci rost de viză măcar pentru Pauline. Examina statueta cu Maica Domnului, nu eram sigură că mă asculta. Mă ascuți? Pe Rosa, pe Maria ori pe mine n-are cine să ne vadă. Însă Pauline trebuie să se ducă la fiica ei. Iar fiica trebuie să-și vadă mama. Vrea să-și știe mama la loc sigur. Zilnic ne spune să te rugăm să faci rost de viză pentru mama ei. Mă ascuți, Sigmund?

A lăsat Maica Domnului pe masă.

— Pot să-ți citesc măcar un pic din textul lui Mann? Se numește „Fratele Hitler“. Luă textul de pe masă și începu să citească: „Cât de mult poate Hitler urî psihanaliza! Am sentimentul ascuns că mânia cu care s-a dus către Viena e îndreptată împotriva aceluși psihanalist bătrân: el e de fapt dușmanul lui principal, cel ce cunoaște natura lucrurilor și genialitatea“¹.

---

1. Thomas Mann, „Fratele Hitler“, traducere de Catrinel Pleșu, în *Lettre Internationale*, ediția în limba română, nr. 10, 1994, pp. 55-57.

A lăsat textul pe masă și a zis:

— Cu câtă ironie subtilă a scris Mann textul ăsta!

— Din tot ce mi-ai citit, corectă e doar partea cu „psihanalistul bătrân“. Îți spun asta fără ironie subtilă. De câte ori se vorbește de Adolf Hitler cu ironie mi se pare că e prostie curată. Știi că motivul ocupației Austriei este începutul unei mari campanii gândite de Hitler pentru a cuceri lumea. Ca să poată astfel să-i distrugă pe toți cei ce nu fac parte din rasa ariană. Asta o știe toată lumea: și tu, și Mann, până și eu, o bătrână amărâtă, până și eu știu!

— Nu trebuie să te sperii. Ambițiile lui Hitler sunt nerealiste. În doar câteva zile Franța și Marea Britanie o să-l forțeze să se retragă din Austria, iar apoi o să se întâmple la fel și în Germania. Acolo o să-l forțeze nemții înșiși; sprijinul pe care i-l acordă lui Hitler acum e doar o întunecare temporară a minții.

— Întunecarea asta a minții durează de ani de zile.

— E adevărat, durează de ani de zile. Însă o să se termine. Forțe întunecate îi conduc pe nemți acum, însă în adâncul lor mocnește spiritul valorilor fundamentale cu care am crescut și eu. Nebunia acestui popor nu poate dura o veșnicie.

— O să dureze destul, am zis.

Fratele meu admira încă din copilărie spiritul german și ne insuflase această dragoste și nouă, surorilor lui. Ne convinsese că limba germană e singura în măsură să redea integral expresia cea mai înaltă a gândirii umane, ne indusese iubirea lui față de arta germană, ne învățase să fim mândre că trăim pe pământ austriac, că aparținem culturii germane, chiar dacă avem sânge evreiesc. Iar acum, când deja de ani de zile vedea că spiritul german se destramă și că roadele cele mai de seamă ale acelui spirit sunt repudiate chiar de germani, el continua să repete, ca și cum voia să se convingă pe sine, că e doar o

nebuie ce nu poate dura mult și că spiritul german va reapărea brusc.

Începând din acea zi, de fiecare dată când ne duceam la Sigmund, ni se spunea că nu e acasă sau că are pacienți sau că nu se simte destul de bine ca să ne primească. Întrebam dacă va face cerere de vize de ieșire din Austria, însă fiica lui, Anna, nevasta lui, Martha, și sora ei, Minna, ne răspundeau la unison că nu știu absolut nimic. O lună de zile s-a scurs fără să ne vedem fratele. Pe 6 mai, de ziua lui de naștere, când împlinea optzeci și doi de ani, m-am decis să mă duc să-l văd, cu Pauline. I-am cumpărat un mic cadou, o carte care credeam că o să-i placă, și ne-am dus în Berggasse nr. 19.

Ușa ne-a deschis-o Anna.

— Avem treabă, ne-a anunțat, făcându-ne loc să ne strecurăm înăuntru printre ea și ușă.

— Treabă?

— Împachetăm. Am trimis deja zeci de cutii mari ieri și alaltăieri. Încă nu știm ce cadouri să luăm cu noi din cele pe care le-a primit.

— Plecați? am întrebat.

— Nu imediat, dar vrem să împachetăm cât mai repede.

În biroul fratelui meu erau împrăștiate peste tot suveniruri, cărți, cutii mari și mici, antichități, tot ce-i fusese oferit vreodată și păstrase. Sigmund stătea pe un fotoliu mare și roșu în mijlocul încăperii și se uita la obiectele împrăștiate pe jos. S-a răsucit către noi, a dat din cap, după care și-a întors iar privirea la dezordinea din jur. I-am spus că am venit să-i urăm la mulți ani. Ne-a mulțumit și a pus cadoul pe masa de alături.

— După cum vezi, plecăm. La Londra, a zis.

— Aș fi putut să vă ajut, am zis. Cu împachetatul.

Anna mi-a zis atunci că o să-mi dea obiectele de aruncat, să le pun într-o cutie separată, iar ea o să aranjeze obiectele în cutiile pentru Londra. Pauline rămăsese lângă perete.